

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський фаховий коледж економіки та бізнесу**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії

В.П. Романчук

«02» лютого 2021 р.

ПРОГРАМА
вступних випробувань
з предмета «Історія України»
для вступників на основі повної
загальної середньої освіти

Рівне – 2021 р.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма складена з урахуванням специфіки навчально-виховного процесу у закладах повної загальної середньої освіти.

Головними завданнями курсу «Історія України» є:

- формування історичного мислення, наукового світогляду;
- набуття навичок науково-історичного аналізу;
- виявлення логіки та об'єктивних закономірностей історичного процесу;
- виховання високого рівня культури, громадянської відповідальності, національної гідності, патріотизму.

Вивчення предмета «Історія України» забезпечує також і реалізацію загальноосвітніх компетентностей: загальнонаукова, загальнокультурна, громадянська, уміння вчитися.

«Загальнонаукова» компетентність спрямована на вивчення вітчизняної історії, розуміння причинно - наслідкових зв'язків розвитку суспільства і уміння їх використовувати у професійній діяльності та всебічно аналізувати історичні процеси, події та факти з наукових позицій їх тлумачення.

«Загальнокультурна» компетентність передбачає оволодіння учнями вітчизняною та світовою культурною спадщиною, високою історико-політичною культурою. Курс дає можливість учням долучитися до скарбниці мудрості й досвіду, надбаних людством протягом тисячоліть.

Вивчення розвитку історії України, проблем і перспектив історичного процесу, проблем міжнаціональних відносин дозволяє формувати «громадянську» компетентність.

Компетентність «уміння вчитися» дає можливість учням після вивчення курсу «Історія України» орієнтуватися в історичних процесах, подіях, фактах, застосовувати здобуті знання для прогнозування суспільних процесів, аналізувати й оцінювати явища політичного розвитку українського суспільства в контексті світової історії, зіставляти історичні процеси з епохами, вміти самостійно опрацьовувати матеріал, працювати з додатковою літературою, картою, першоджерелами і на основі цього висловлювати та обґрунтовувати власну думку.

Програма дисципліни «Історія України» зосереджує увагу на найважливіших історичних подіях в Україні з найдавніших часів до сьогодення.

Оцінювання знань вступників з історії України здійснюється за двохсотбальною шкалою.

До програми додається перелік основних умінь та знань, якими вступники повинні володіти, незалежно від бази навчання, а також список літератури з курсу «Історія України».

Абітурієнти повинні знати:

- сутність основних проблем історії та сучасного буття народу України;
- основні закони та етапи розвитку людської спільності;
- витоки української нації та її місце в загальнолюдських процесах;
- суспільно-економічні, політичні та культурні процеси історичного розвитку українського народу;
- історичні події;
- зародження та розвиток української державності;
- процеси розбудови сучасної незалежної української держави;
- діяльність історичних осіб і політичних партій.

Абітурієнти повинні уміти:

- порівнювати, аналізувати, узагальнювати і критично оцінювати історичні факти та діяльність осіб;
- оцінювати події та діяльність людей в історичному процесі з позиції загальнолюдських цінностей;
- співставляти історичні події, процеси з періодами (епохами);
- розрізняти тенденційно подану інформацію;
- орієнтуватись у науковій періодизації історії України;
- вміти самостійно добувати історичну інформацію за темою, працювати з першоджерелами, літературою;
- аргументовано на основі історичних фактів відстоювати власні погляди на ту чи іншу проблему;
- вміти диспутовати.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

№ з/п	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки вступників
1.	<p style="text-align: center;">Тема 1. Історичні передумови формування української державності.</p> <p>Українські землі в епоху палеоліту, мезоліту. Родові общини і племена. Археологічні та історико-лінгвістичні джерела про етнічну єдність південної групи східнослов'янських племен. Прокраїнський етнос. Розселення первісних людей. Мідний вік та епоха бронзи. Неолітична революція. Пам'ятки трипільської культури. Гіпотези щодо виникнення найдавніших держав на території України. Залізний вік: формування цивілізованого суспільства . Народи Північного Причорномор'я (таври, кіммерійці, скіфи, сармати, готи). Етнокультурні зв'язки скіфів і сарматів із слов'янами. Антична цивілізація Північного Причорномор'я.</p> <p>Східні слов'яни на території України. Розселення східних слов'ян. Війни з Візантією та їх наслідки. Економіка і соціальні відносини східних слов'ян. Передумови утворення держави у східних слов'ян.</p> <p>Археологічні та історико-лінгвістичні джерела про етнічну єдність південної групи східнослов'янських племен. Праукраїнський етнос.</p>	<p>Вступник <i>визначає</i> період найдавнішого розвитку в історії України; <i>показує на карті</i> розселення східних слов'ян, територію кочових народів, східців, сарматів; <i>встановлює</i> етнокультурні зв'язки скіфів та сарматів із слов'янами; <i>характеризує</i> передумови утворення держави у східних слов'ян; <i>порівнює і оцінює</i> історико-лінгвістичні джерела про етнічну єдність південної групи східнослов'янських племен.</p>
2.	<p style="text-align: center;">Тема 2. Київська Русь, її суспільно-політичний розвиток.</p> <p>Концепції походження держави Київська Русь та її назви. Розширення і зміцнення Київської держави наприкінці IX-X ст. Розквіт Київської Русі наприкінці X- 1 половині XI ст. Запровадження християнства. Історичне значення християнізації Русі. Політична система. Соціально - економічний розвиток. Зовнішня політика київських князів. Русь і кочівники.</p> <p>Причини і етапи феодальної роздробленості. Занепад Києва.</p>	<p>Вступник <i>показує</i> на карті територію Київської Русі; <i>складає</i> політичні портрети князів Київської Русі; <i>визначає</i> основні етапи розвитку держави; <i>аналізує</i> основні етапи економічного розвитку Київської Русі; <i>формує</i> власні погляди на християнізацію Русі; <i>визначає</i> причини і етапи феодальної роздробленості;</p>

	<p>Тимчасова політична стабілізація суспільства: Володимир Мономах, Мстислав Великий. Занепад Київської Русі з другої половини XI століття. Посилення удільних князівств. Культура Київської Русі. Проблема формування народностей у Руській державі.</p> <p>Політичний, соціальний та економічний розвиток в XII - першій половині XIV століть. Правління династії галицьких Ростиславичів. Ярослав Осмомисл. Правління династії галицько-волинських Романовичів. Роман Мстиславич. Данило Галицький. Боротьба галицько-волинських князів з монголо-татарами. Занепад Галицько-Волинського князівства. Галицько-Волинське князівство як одна із форм української державності.</p>	<p><i>порівнює</i> різні точки зору на проблеми формування народності у Руській державі;</p> <p><i>описує</i> явища і пам'ятки культури цього періоду;</p> <p><i>показує</i> на карті Галицьке і Волинське князівства і Галицько-Волинську державу;</p> <p><i>визначає</i> хронологію і послідовність явищ економічного, політичного і культурного життя Галицько-Волинської держави;</p> <p><i>складає</i> історичні портрети князів Галицько-Волинської держави;</p> <p><i>характеризує</i> причини занепаду Галицько-Волинської держави;</p> <p><i>аналізує</i> зовнішню і внутрішню політику галицько - волинських князів і <i>дає</i> їм власну оцінку.</p>
3.	<p>Тема 3. Українські землі в складі іноземних держав-Виникнення українського козацтва (кінець XIV-XVII ст.)</p> <p>Включення українських земель до складу Литовської держави</p> <p>Політика великих литовських князів на українських землях. Передумови польсько-литовської інтеграції. Кревська та Городецька унії. Боротьба руських князів проти польсько-литовського зближення. Ліквідація удільних князівств. Люблінська унія та її наслідки для України. Суспільна організація та соціально-економічні відносини. Магдебурзьке право. Литовські статuti. Православні братства в Україні. Брестська церковна унія: передумови та наслідки. Посилення національно-релігійного гноблення. Культурно-релігійні рухи кінця XVI - першої половини XVII століть. П. Могила. Роль церкви у збереженні самобутності українського народу.</p> <p>Причини та джерела появи козацтва. Створення Запорізької Січі.</p> <p>Д. Вишневецький. Устрій та військово-політична організація Запорізької Січі. Основні етапи розвитку козацької державності. Реєстрове козацьке військо. Піднесення козацтва в другій половині XVI століття. Повстання під проводом К. Косинського і С. Наливайка. Поразка повстань та тимчасовий занепад Запорізької Січі. Боротьба козацтва з турками і татарами. Гетьман П. Сагайдачний. Хотинська війна. Козацькі повстання 1620-1630-х рр. Причини поразки та наслідки повстань.</p>	<p>Вступник</p> <p><i>спираючись на карту характеризує</i> завоювання Галицько-Волинського князівства Польщею;</p> <p><i>визначає</i> передумови польсько-литовської інтеграції;</p> <p><i>обгрунтовує</i> причини включення українських земель до складу Литовської держави;</p> <p><i>висловлює</i> власну думку на розвиток України у складі Литовсько-Руської держави;</p> <p><i>визначає</i> причинно-наслідкові умови що привели до утворенні Речі Посполитої і включення українських земель у складі Польщі;</p> <p><i>аналізує</i> причини, що привели до утворення українського козацтва;</p> <p><i>характеризує</i> основні етапи розвитку козацької держави;</p> <p><i>називає</i> причини поразки козацьких повстань.</p>

4.	<p>Тема 4. Національно-визвольна війна українського народу під проводом Б. Хмельницького (середина XVII ст.)</p> <p>Причини, характер і рушійні сили. Основні концепції періодизації Визвольної війни. Початковий етап війни (1648 - 1649). Перемоги козацько-селянського війська під Жовтими Водами, Корсунем, Пилявцями. Битва під Зборовом. Зборівський мир. Відновлення української державності. Формування державних інституцій і активізація зовнішньополітичної діяльності уряду Б. Хмельницького. Молдавські походи Хмельницького. Битва під Берестечком і Білоцерківський мир. Битви під Батогом і Жванцем. Зближення України з Московією. Переяславська Рада. Березневі статті Б. Хмельницького 1654 року. Входження України під протекторат Московії. Завершальний етап Визвольної війни. Воєнні дії 1654-1657 рр.</p>	<p>Вступник <i>визначає</i> причини і хронологію подій Визвольної війни середини XVII ст.; <i>показує</i> на карті територію воєнних дій; <i>визначає</i> події відновлення української державності; <i>узагальнює</i> основні факти, що привели до підписання Переяславської угоди і перехід України під аристократ Москви; <i>характеризує</i> основні напрямки внутрішньої і зовнішньої політики України у 1657-1663 р.; <i>формує</i> власну оцінку подій; <i>складає</i> політичні портрети видатних діячів періоду Визвольної війни; <i>розповідає</i> про Історичне значення Визвольної війни українського народу; <i>аналізує</i> становище Гетьманщини після смерті Б.Хмельницького.</p>
5.	<p>Тема 5. Занепад Української козацької держави. «Велика Руїна» (друга пол. XVII ст.)</p> <p>Становище Гетьманщини після смерті Б. Хмельницького. Основні напрями внутрішньої та зовнішньої політики І. Виговського. Гадацька унія. Битва під Конотопом. Гетьманування Юрія Хмельницького. Поглиблення руйнівних процесів в Українській державі.</p> <p>Історичне значення Визвольної війни українського народу. Оцінка особи Богдана Хмельницького в науковій літературі.</p>	<p>Вступник <i>визначає</i> причини і хронологію подій Визвольної війни середини XVII ст.; <i>показує</i> на карті територію воєнних дій; <i>визначає</i> події відновлення української державності; <i>узагальнює</i> основні факти, що привели до підписання Переяславської угоди і перехід України під аристократ Москви; <i>характеризує</i> основні напрямки внутрішньої і зовнішньої політики України у 1657-1663 р.; <i>формує</i> власну оцінку подій; <i>складає</i> політичні портрети видатних діячів періоду Визвольної війни; <i>розповідає</i> про Історичне значення Визвольної війни українського народу; <i>аналізує</i> становище Гетьманщини після смерті Б. Хмельницького.</p>
6.	<p>Тема 6. Гетьманщина у складі Російської імперії. Остаточна ліквідація української державності (кінець XVII-XVIII ст.)</p> <p>Зовнішньоекономічні зв'язки України в другій половині XVII - на початку XVIII століття. Економічне піднесення в Україні після приєднання Північного Причорномор'я. Активізація зовнішньої торгівлі. Посилення кризових явищ в соціально-економічному житті України внаслідок закріпачення селянства 1783 року.</p>	<p>Вступник <i>характеризує</i> зародження буржуазних відносин в Україні в XVII ст. і зовнішньополітичні зв'язки України у II половині XVII ст. на початок XVIII ст.; <i>вказує</i> причини, що привели до занепаду феодальної системи господарювання; <i>узагальнює</i> основні причини, що привели до поділу України на Лівобережну і Правобережну;</p>

	<p>Політичне життя в Україні в другій половині XVII століття, проби об'єднання українських земель. П. Дорошенко, І. Самойлович. Стабілізація політичного життя в Україні в кінці XVIII століття. Гетьман І-Мазепа. Союз І. Мазепа з Карлом XII. Полтавська битва. Ліквідації Запорізької Січі. Гетьман у вигнанні - П. Орлик. Конституція П. Орлика 1711 року. Обмеження Української автономії в першій половині XVIII ст. Діяльність Малоросійської колегії. Правління гетьманського уряду (1735-1750). Гетьман К. Розумовський. Ліквідація гетьманату Катериною П. Посилення антиукраїнської політики російського царизму. Ліквідація Запорізької Січі 1775 року і скасування козацької автономії.</p> <p>Історичне значення Існування Української Гетьманської держави другої половини XVII - XVIII століття.</p> <p>Становище українських земель під владою Речі Посполитої в кінці XVII-XVIII століттях. Визвольні повстання 1702-1704 рр. С.Палій. Гайдамацькі рухи 1730-1760-х рр. Коліївщина, Рух опришків. О.Довбуш. Занепад та поділи Речі Посполитої. Нове політичне розчленування України Російською та Австрійською імперіями.</p>	<p><i>складає</i> політичні портрети Мазепа П. Орлика, О. Розумовського; <i>формує</i> власну оцінку на союз І. Мазепа з Карлом XII.;</p> <p><i>порівнює</i> становище українських земель під владою Російської імперії і Речі Посполитої у кінці XVII - XVIII ст.;</p> <p><i>аналізує</i> політичне життя в Україні у другій половині XVII століття.</p>
7.	<p>Тема 7. Суспільний розвиток українських земель у складі Російської та Австрійської імперій у XIX ст.</p> <p>Адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі іноземних держав.</p> <p>Криза кріпосництва і розвиток капіталістичних відносин. Початок промислового перевороту. Місце України в зовнішній торгівлі Російської імперії.</p> <p>Загострення соціально-економічних протиріч в Україні. Селянські повстання. У. Кармелюк.</p> <p>Початковий етап національного відродження. Становлення української інтелігенції. Діяльність декабристів в Україні. Вплив польського повстання 1830-1831 років на національне життя в Україні. Кирило-Мефодієвське братство. Т. Шевченко.</p> <p>Участь України в зовнішньополітичних акціях Російської імперії (російсько-турецька війна 1806-1812, приєднання Бессарабії до Росії, війна з наполеонівською Францією 1812 року).</p>	<p>Вступник</p> <p><i>Показує на карті</i> українські землі у складі Російської імперії і Австро-Угорської імперії;</p> <p><i>характеризує</i> політичний, соціально-економічний розвиток українських земель у складі іноземних держав;</p> <p><i>доводить</i> закономірність зв'язків між процесами політичного розвитку України та зародженням національного відродження;</p> <p><i>готує</i> реферати, повідомлення про розвиток України під владою Російської і Австро-Угорської імперій;</p> <p><i>розповідає</i> про вплив зовнішнього фактору на національне життя в Україні;</p> <p><i>визначає</i> участь України в зовнішньополітичних акціях Російської імперії;</p> <p><i>характеризує</i> політичний і соціально-економічний розвиток українських земель в II половині XIX ст.;</p> <p><i>показує на карті</i> території українських земель, регіони піднесення</p>

	<p>Характер політики австрійського уряду щодо українців. Продовження реформ Марії-Терези Йосифом II, їх роль у розвитку національно-культурного життя Галичини та Буковини. Суспільно-політичний рух. "Руська трійця". Буржуазна революція 1848 року. Скасування кріпосного права. Головна Руська Рада.</p>	<p>національного руху; <i>доводить</i> закономірність процесів економічного розвитку і зародження національно-політичного руху в Україні; <i>характеризує</i> політично-адміністративний статус західноукраїнських земель; <i>узагальнює</i> основні факти щодо проведення буржуазних реформ 60-70 років; <i>аналізує</i> програми політичних партій і <i>дає</i> їм власну оцінку.</p>
<p>8.</p>	<p>Тема 8. Україна на початку XX ст.. Український національно-визвольний рух і державотворчі процеси у 1917-1921рр. Політичний і соціально - економічний розвиток Україна у складі І Росії та Австро-Угорщини.</p> <p>Проблеми становлення та консолідації української нації. Процес політизації українського суспільства та визвольного руху Проблеми становлення та консолідація української нації.</p> <p>Політичні партії та їх практична діяльність у створенні національної державності.</p> <p>Розвиток культури на початку XX ст. Освіта. Наука. Видатні вчені. Українська преса та видавництва.</p> <p>Здобутки майстрів літератури та мистецтва. Духовні цінності українців. Церковне життя.</p> <p>Україна в геополітичних планах країн Антанти і Троїстого союзу. Ставлення населення і політиків до війни.. Формуванні легіону Українських січових стрільців.</p> <p>Воєнні дії на території України у роки війни.</p> <p>Вплив Першої світової війни на розвиток буржуазно-демократичної революції в Російській імперії.</p> <p>Початок Української революції. Політичні партії в підросійській Україні. Утворення Центральної Ради. Початок українізації армії.</p> <p>Український національний Конгрес. I і II Універсали Центральної Ради. Зміни у політичних настроях, економічному та соціальному</p>	<p>Вступник <i>визначає</i> хронологічну послідовність явищ економічного, політичного культурного життя, утворення політичних партій та рухів; <i>показує на карті</i> території українських земель, регіони піднесення визвольного руху, райони виступів робітників, селян і військових у 1905—1907 рр.;</p> <p><i>описує</i> прояви індустріалізації та модернізації суспільного життя на початку XX ст.;</p> <p><i>характеризує і порівнює</i> прояви і процеси модернізації повсякденного життя населення Наддніпрянської України та західноукраїнських земель між собою, а також з аналогічними загальноєвропейськими;</p> <p><i>характеризує</i> політизацію визвольного руху, основні події російської революції на українських землях;</p> <p><i>узагальнює</i> основні факти щодо проведення столипінської аграрної реформи та <i>формулює</i> власну оцінку;</p> <p><i>аналізує</i> програми та діяльність політичних партій і <i>дає</i> їм власну оцінку;</p> <p><i>називає та конкретизує</i> фактами основні риси розвитку духовного життя;</p> <p><i>описує</i> явища і пам'ятки культури цього періоду; <i>доводить</i> закономірність зв'язків між процесами формування індустріального суспільства та піднесенням національно-визвольного руху, формуванням національної свідомості і розвитком культури;</p> <p><i>визначає</i> хронологічну послідовність подій українського державності 1917-1921 рр.;</p> <p><i>показує на карті</i> місця основних подій періоду української державності 1917—1921 рр. та військові дії того часу;</p> <p><i>визначає</i> причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами та процесами</p>

	<p>становищі населення. Загострення конфлікту Центральної Ради з Тимчасовим урядом Росії.</p> <p>III Універсал. Проголошення УНР. Всеукраїнський з'їзд Рад. Боротьба більшовиків із УЦР.</p> <p>IV Універсал.</p> <p>Мирний договір у Брест-Литовську. Гетьманський переворот. П. Скоропадський. Внутрішня та зовнішня політика Української Держави.</p> <p>Утворення Директорії. Відновлення УНР. Отаманщина.</p> <p>Проголошення ЗУНР. Злука УНР і ЗУНР.</p>	<p>періоду визвольних змагань;</p> <p><i>аналізує</i> зміст I і II Універсалів ЦР, <i>визначає</i> та <i>порівнює</i> головні їх ідеї;</p> <p><i>порівнює</i> державний устрій за часів Центральної Ради, Гетьманату, Директорії, ЗУНР;</p> <p><i>характеризує</i> стосунки УЦР і Тимчасового уряду;</p> <p><i>обгрунтовує</i> власну позицію з цього питання, <i>пише</i> історичне есе;</p> <p><i>складає</i> політичні портрети видатних діячів Української революції 1917—1921 рр.</p>
9.	<p>Тема 9. Україна в складі СРСР (1922-1939 рр.)</p> <p>Політика «воєнного комунізму».</p> <p>Утворення СРСР. Статус України.</p> <p>Голод 1921—1923 рр. Впровадження непу в Україні. Економічне, соціальне та повсякденне життя населення в роки НЕПу.</p> <p>Політика влади у царині культури. Українізація (коренізація).</p> <p>Релігійне життя в Україні.</p> <p>Перехід до форсованої індустріалізації. Директивне господарювання. Хлібозаготівельні кризи 1927—1929 рр. Перехід до суцільної колективізації. Розкуркулення. Доля приватних сільських господарів та їхніх господарств. Зміни у житті, побуті й психології селян.</p> <p>Голодомор 1932—1933 рр. в Україні. «Закон про п'ять колосків». Хлібозаготівлі та їх суть. Масштаби та наслідки Голодомору. Демографічні втрати. Закон України «Про Голодомор 1932—1933 рр. в Україні».</p> <p>Становище у галузі освіти. Досягнення науки та гальмівні чинники її розвитку. Література і мистецтво. «Розстріляне відродження». Політика держави щодо церкви та її наслідки. Ліквідація УАПЦ.</p>	<p>Вступник</p> <p><i>визначає</i> хронологічні межі періоду економічної та соціальної стабілізації в Україні та <i>співвідносить</i> їх з аналогічним періодом в країнах Європи та світу, <i>визначає</i> хронологічну послідовність головних подій цього періоду;</p> <p><i>показує на карті</i> та <i>пояснює</i> зміни у територіально-адміністративному устрої України у 1921—1928 рр.;</p> <p><i>аналізує, узагальнює</i> факти щодо входження України до складу СРСР та <i>обгрунтовує</i> власну позицію з цього питання, <i>викладає</i> її у формі усної відповіді та історичного есе;</p> <p><i>характеризує і порівнює</i> прояви і процеси стабілізації економічного й соціального життя в Україні за часів непу з аналогічними загальноєвропейськими та світовими;</p> <p><i>узагальнює</i> основні факти щодо непу в Україні та <i>формулює</i> власну оцінку цієї політики;</p> <p><i>визначає</i> сутність політики українізації, <i>зіставляє</i> різні точки зору щодо її оцінки;</p> <p><i>визначає</i> та <i>обгрунтовує</i> зв'язки між основними тенденціями розвитку культури і духовного життя.</p>

<p>10.</p>	<p>Тема 10. Західноукраїнські землі у 1921 – 1939 рр.</p> <p>Правовий статус Східної Галичини та українських північно-західних земель у складі Польщі. Осадництво. Промисловість і сільське господарство. Українська кооперація. Економічне і соціальне становище населення.</p> <p>Політична ситуація. «Пацифікація». Розгортання українського націоналістичного руху - Утворення Української військової організації та Організації українських націоналістів. Українські політичні партії. Культурне життя.</p> <p>Українські землі у складі Румунії. Економічне і соціальне становище українського населення. Діяльність українських політичних партій і рухів. Культурне життя.</p> <p>Становище Закарпаття у складі Чехословаччини. Економічне, соціальне та культурне життя. Течії у громадсько-політичному житті українців: русофільство, русинство, українофільство. Карпатська Україна. «Карпатська Січ». А. Волошин.</p>	<p>Вступник</p> <p><i>визначає</i> хронологічну послідовність головних подій на західноукраїнських землях цього періоду, <i>співвідносить їх</i> із подіями і процесами в радянській Україні, країнах Європи;</p> <p><i>показує на карті</i> західноукраїнські землі, що увійшли до складу Польщі, Румунії та Чехословаччини, регіони, охоплені підпільним націоналістичним рухом;</p> <p><i>характеризує і порівнює</i> явища і процеси економічного розвитку, суспільного та повсякденного життя на західноукраїнських землях із проявами суспільного та повсякденного життя в УРСР за часів непу та закріплення радянської влади;</p> <p><i>описує та порівнює</i> зрушення у повсякденному житті різних верств українського населення у складі різних держав;</p> <p><i>аналізує, узагальнює</i> факти та різні точки зору, <i>визначає</i> причини та наслідки важливих подій і явищ політичного, соціального та культурного життя західноукраїнських земель, причини створення УВО та ОУН, <i>формулює</i> власні оцінки цих подій;</p> <p><i>обґрунтовує</i> власну позицію щодо причин виникнення та існування Карпатської України, <i>викладає її</i> у формі усної відповіді та історичного есе;</p> <p><i>визначає та обґрунтовує</i> зв'язки між особливостями правового статусу західноукраїнських земель та національною політикою іноземних держав і зрушеннями у повсякденному, культурному житті й масовій психології.</p>
<p>11.</p>	<p>Тема 11. Україна в роки Другої світової війни (1939—1945рр.)</p> <p>Україна в геополітичних планах СРСР і Німеччини. Радянсько-німецькі договори 1939 р. Початок Другої світової війни. Вступ Червоної армії на територію Західної України. Радянізація західних областей України. Депортації. Становище в Україні в 1939 — у першій половині 1941 р.</p> <p>Напад Німеччини на Радянський Союз. Початок Великої Вітчизняної війни. Відступ Червоної армії. Мобілізаційні заходи та евакуація. Військові події 1941—1942 рр. Окупація України. Колабораціонізм.</p> <p>Нацистський «новий порядок». Життя населення України в умовах окупації. Колабораціонізм- Концтабори та масове знищення людей.</p>	<p>Вступник</p> <p><i>визначає</i> хронологічну послідовність подій Другої світової війни, початкового її періоду та основні етапи;</p> <p><i>спираючись на карту та інші джерела інформації, характеризує</i> геополітичні плани СРСР та Німеччини щодо України, <i>показує на карті</i> території, де відбувалися воєнні події Другої світової війни і розгортався визвольний рух;</p> <p><i>порівнює</i> ставлення до війни різних верств населення та політичних сил в українських землях;</p> <p><i>описує</i> головні події Другої світової війни;</p> <p><i>описує</i> повсякденне життя та <i>визначає</i> зміни, пов'язані з війною;</p>

	<p>Голокост. Остарбайтери. Життя в евакуації.</p> <p>Рух Опору та його течії. Розгортання радянського партизанського руху. Утворення УПА.</p> <p>Початок визволення України. Бої на Лівобережжі. Звільнення Києва. Звільнення Правобережної та Південної України. Примусове виселення з Криму в східні регіони СРСР татар, греків, вірмен.</p> <p>Завершення вигнання окупантів з України. Внесок українського народу у перемогу у Великій вітчизняній війні. Становище в західних областях. Завершення Великої Вітчизняної війни. Героїзм українського народу. Ціна перемоги. Культура в роки війни.</p>	<p><i>характеризує та порівнює діяльність національного та радянського антифашистських рухів, дає їм власну оцінку;</i></p> <p><i>складає характеристики українських військових діячів періоду війни;</i></p> <p><i>визначає причини створення УПА;</i></p> <p><i>оцінює внесок України у перемогу антигітлерівської коаліції;</i></p> <p><i>розповідає про наслідки війни для України, висловлює власну позицію щодо ролі війни у житті людства.</i></p>
12.	<p>Тема: 12. Суспільний розвиток України у повоєнний період та в умовах «відлиги» і «застою» (друга пол. 40-х – 80 рр.)</p> <p>Адміністративно-територіальні зміни. Україна в ООН та міжнародних організаціях. Відбудовчі процеси у господарстві. Голод 1946—1947 рр. Зміни в житті та побуті населення.</p> <p>Відновлення політики радянзації в західних областях України. Придушення визвольного руху 1944—1954 рр.</p> <p>Операція «Вісла».</p> <p>Особливості суспільно-політичного життя. Освіта. Наука. Література і мистецтво.</p> <p>Внутрішньополітичне становище України у середині 50-х рр. Стан промисловості та сільського господарства. Соціальне та економічне життя населення. Входження Кримської області до складу УРСР.</p> <p>XX з'їзд КПРС і початок лібералізації. Реабілітація жертв сталінських репресій. Ставлення в суспільстві до діяльності М. Хрущова. Загострення боротьби серед вищого партійного керівництва України.</p> <p>Зміни в управлінні господарством. Розвиток промисловості. Аграрна політика у другій половині 50-х — першій половині 60-х рр. XX ст. Нові явища у соціальній сфері. Зрушення у повсякденному житті населення.</p>	<p>Вступник</p> <p><i>визначає хронологічну послідовність головних подій післявоєнного періоду;</i></p> <p><i>пояснює на основі карти зміни в адміністративно-територіальному устрої;</i></p> <p><i>характеризує зовнішньополітичну діяльність УРСР;</i></p> <p><i>зіставляє різні точки зору щодо цієї діяльності та дає їй власну оцінку;</i></p> <p><i>визначає умови й особливості післявоєнного періоду в Україні;</i></p> <p><i>розповідає про життя населення західних областей в умовах опору радянській владі;</i></p> <p><i>порівнює першу та другу хвилі радянзації західних областей;</i></p> <p><i>характеризує протистояння радянської влади та визвольного руху в західних областях України;</i></p> <p><i>описує повсякденне життя та визначає зміни, пов'язані з відбудовчими процесами та придушенням визвольного руху;</i></p> <p><i>визначає зв'язки між відбудовчими процесами, особливостями політичного, культурного та духовного життя;</i></p> <p><i>характеризує внутрішньополітичне та соціально-економічне становище України на початку 50-х років XX ст.;</i></p> <p><i>описує повсякденне життя та визначає зміни, пов'язані з процесами лібералізації суспільства;</i></p> <p><i>описує прояви процесів лібералізації в різних сферах життя українського суспільства, зіставляє різні точки зору щодо процесів лібералізації в Україні</i></p>

<p>Науково-технічна революція. Реформи освіти. Здобутки науки. Посилення русифікації. «Відлига» в українській літературі та у мистецтві. «Шістдесятництво» в українській культурі.</p> <p>Зародження дисидентського руху в Україні та його особливості. Релігійна політика.</p> <p>Політико - ідеологічна криза системи. Жовтневий пленум 1964 року. Та його рішення. Згорання демократичних процесів. Неосталінізм. Посилення централізованої командно - адміністративної системи управління і обмеження суверенітету республіки. Діяльність в Україні П. Шелеста і зміщення його з посади першого секретаря ЦК КП(б) України. Діяльність В. Щербицького.</p> <p>Русифікація.</p> <p>Спроби реформування економіки в другій половині 60-х років XX ст. Посилення бюрократичного централізму. Економічне становище УРСР у 70-х — на початку 80-х років XX ст.</p> <p>Зміни в соціальній та національній структурі населення. Освіта. Здобутки і проблеми науки. Розвиток літератури. Форми діяльності дисидентів, їх політичні вимоги та боротьба за національне визволення. Суперечливі тенденції в розвитку українського мистецтва.</p> <p>Активізація опозиційного руху в другій половині 60-х початку 70-х років XX ст. Форми діяльності дисидентів, їхні політичні вимоги, боротьба за національне визволення.</p> <p>Перебудова та її особливості в Україні. Чорнобильська катастрофа.</p> <p>Гласність лібералізація. Пожвавлення громадської активності.</p> <p>Стан економіки. Рівень життя населення. Розгортання страйкового руху.</p> <p>Формування багатопартійної системи.</p>	<p>та дає їм власну оцінку;</p> <p><i>визначає</i> зв'язки між процесами лібералізації суспільства, особливостями політичного життя та явищами у розвитку культури та духовного життя;</p> <p><i>визначає</i> сутність і значення дисидентського руху, <i>характеризує</i> особливості його зародження в Україні та його вимоги у порівнянні з міжнародними нормативно-правовими актами щодо захисту прав людини того часу;</p> <p><i>аналізує</i> явища суспільного життя, <i>визначає</i> причини та наслідки лібералізації;</p> <p><i>характеризує</i> основні тенденції в розвитку культури та її вплив на українське суспільство;</p> <p><i>доводить</i>, що процеси лібералізації та дисидентський рух вплинули на зростання національної самосвідомості;</p> <p><i>визначає</i> хронологічну послідовність та зв'язки між головними подіями періоду застою в Україні;</p> <p><i>пояснює на основі карти</i> основні тенденції економічного і соціального розвитку України у 60-80-х роках XX ст.;</p> <p><i>характеризує</i> внутрішньополітичне та соціально-економічне становище України у другій половині 60 — першій половині 80~х років XX ст.;</p> <p><i>порівнює</i> реформи часів М. Хрущова з реформами другої половини 60-х років XX ст., <i>визначаючи</i> їх причини та наслідки;</p> <p><i>визначає, пояснює</i> поняття «застій», висловлює власні судження щодо цього періоду життя України;</p> <p><i>характеризує та порівнює</i> основні вимоги дисидентського руху в Україні в умовах лібералізації суспільства з вимогами другої хвилі опозиційного руху наприкінці 60 — у 70-х роках XX ст., <i>співвідносить</i> його прояви з міжнародними нормативно-правовими актами щодо захисту прав людини того часу;</p> <p><i>описує</i> повсякденне життя та <i>визначає</i> зміни, пов'язані з кризовими процесами у суспільстві періоду застою;</p> <p><i>аналізує</i> різні точки зору щодо оцінки періоду застою і його проявів в Україні;</p> <p><i>визначає</i> власну позицію у питанні про системну кризу радянського</p>
--	---

	<p>Формування національних громадських організацій і об'єднані». Релігійне відродження.</p> <p>Вибори до Верховної Ради УРСР і місцевих рад 1990 р. Декларація про державний суверенітет України. Загострення політичного протистояння. Спроба державного перевороту в СРСР.</p> <p>Проголошення незалежності України, Референдум 1 грудня 1991 р. і вибори Президента України. Розпад СРСР і створення СНД.</p>	<p>суспільства, зв'язки між цими процесами та особливостями політичного життя й суперечливими явищами у розвитку культури та духовного життя в Україні;</p> <p><i>визначає</i> хронологічну послідовність головних подій періоду перебудови в Україні та відновлення незалежності;</p> <p><i>складає</i> синхроністичну таблицю подій в Україні, в Європі, у світі;</p> <p><i>показує на карті</i> кордони незалежної України. На основі різних джерел інформації;</p> <p><i>характеризує</i> внутрішньополітичне та соціально-економічне становище України у другій половині 80 — на початку 90-х років XX ст.;</p> <p><i>аналізує</i> та <i>порівнює</i> явища суспільного життя кінця 80 — початку 90-х років XX ст., визначаючи причини активізації соціально-політичного життя населення;</p> <p><i>зіставляє</i> різні точки зору щодо процесів перебудови в Україні та дає їм власну оцінку;</p> <p><i>визначає</i> та <i>характеризує</i> причини відновлення незалежності України, розпаду СРСР, аргументує власну позицію.</p>
13.	<p>Тема 13. Суспільно-політичний розвиток України в умовах незалежності.</p> <p>Державотворчі процеси: особливості розбудови законодавчої, виконавчої та судової влади в Україні. Участь населення у державотворчих процесах. Прийняття Конституції України (1996р.) Становлення інституту президентства в Україні.</p> <p>Соціально-економічний розвиток і суспільно-політичне життя України в 2005–2013 рр. Віктор Янукович.</p> <p>Загострення відносин із Російською Федерацією.</p> <p>Революція Гідності. Небесна Сотня. Окупація та анексія Криму Російською Федерацією. Агресія Росії проти України. Російсько – українська війна. Олександр Турчинов. Петро Порошенко.</p> <p>Гібридна війна. Бойові дії на сході України. Антитерористична операція в Донецькій і Луганській областях. Добровольчі батальйони. Волонтерський рух. Реакція світової спільноти на</p>	<p>Вступник</p> <p><i>визначає</i> хронологічну послідовність головних подій періоду розбудови незалежної держави;</p> <p><i>пояснює на основі</i> карти співвідношення політичних сил в Україні, <i>показує на карті</i> території України, навколо яких періодично виникає напруженість у відносинах із сусідніми державами;</p> <p><i>характеризує</i> внутрішньополітичне та соціально-економічне становище України в 90-х роках XX — на початку XXI т., <i>зіставляє</i> різні точки зору щодо процесів розбудови незалежної, демократичної, соціальної, правової держави та <i>дає</i> їм власну оцінку;</p> <p><i>визначає</i> та <i>характеризує</i> основні напрямки зовнішньої політики України в умовах загальноєвропейських та світових процесів інтеграції;</p> <p><i>описує</i> зміни в повсякденному житті та свідомості населення, <i>визначає</i> їх взаємозв'язок з перетвореннями суспільного життя;</p> <p><i>визначає</i> власну позицію щодо суперечливих процесів розбудови незалежної держави в Україні, зв'язки між ними та особливостями політичного й</p>

<p>агресію Російської Федерації проти України. Спроби мирного врегулювання.</p> <p>Соціально-економічний розвиток України після 2014 р.</p> <p>Євроінтеграційний поступ України: економічні та політичні аспекти. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Режим безвізового в'їзду в країни ЄС для громадян України.</p> <p>Особливості культурного розвитку України останнього десятиліття. Релігійне життя. Зміни в системі національної освіти. Основні тенденції розвитку науки. Розвиток спорту та здобутки українських спортсменів. Література та мистецтво. Міжнародні пісенні конкурси Євробачення в Україні. Українці у світі.</p>	<p>економічного життя;</p> <p><i>характеризує і пояснює</i> основні чинники, особливості й тенденції розвитку українського суспільства кінця ХХ — початку ХХІ ст.;</p> <p><i>висловлює і аргументує</i> власну точку зору щодо перспектив економічного політичного і соціального розвитку України.</p>
--	--

**Перелік екзаменаційних питань
для абітурієнтів з Історії України (повна загальна середня освіта)**

1. Початок людського суспільства та його еволюція на території України.
2. Трипільська культура.
3. Кочові народи на півдні України. Антична колонізація в Північному Причорномор'ї.
4. Проблема походження слов'ян.
5. Основні теорії походження Київської Русі.
6. Перші київські князі, їх внутрішня та зовнішня політика.
7. Християнізація Русі та її значення.
8. Причини політичної роздробленості Київської Русі.
9. Етапи розвитку Галицько-Волинської держави. Внутрішня і зовнішня політика Данила Галицького.
10. Українські землі у складі Великого князівства Литовського. Наступ Польщі на українські землі. Утворення Речі Посполитої.
11. Соціально-економічні та політичні передумови виникнення українського козацтва. Реєстрове козацтво.
12. Козацько-селянські повстання кін.ХVІст. та 20-30-х рр.ХVІІст. Їх наслідки.
13. Берестейська церковна унія 1596 року та її історичне значення.
14. Причини, характер та періодизація національно-визвольної війни 1648-1654 рр.
15. Основні події національно-визвольної війни 1648-1676рр.
16. Переяславська рада. Березневі статті: умови і правове значення.
17. Україна після смерті Б. Хмельницького. Гетьмани І. Виговський та Ю. Хмельницький.
18. Андрусівське перемир'я 1667р. "Вічний мир" та його наслідки для України.
19. Гетьманування П.Дорошенка. Причини поразки української національно-визвольної війни 1648-1676 рр. та її історичне значення.
20. Гетьман І. Мазепа: оцінки діяльності.
21. Конституція П. Орлика та її історичне значення.
22. Наступ Росії на українську автономію. Ліквідація Гетьманщини.
23. Гайдамацький рух. Рух опришків.
24. Поділи Речі Посполитої, їх наслідки для України.

25. Характеристика національно-визвольного руху в Україні в першій половині XIX століття: Кирило-Мефодіївське братство, декабристи, масонські ложі.
26. Національно-визвольний рух в Наддніпрянській Україні в другій половині XIX століття: громадівський рух, діяльність «Основи», польське повстання, виникнення політичних партій.
27. Початок культурного відродження в Західній Україні в першій половині XIXст. Вплив революції 1848р.
28. Активізація суспільно-політичного руху в другій половині XIXст. в Західній Україні: москвофіли, народовці, «Просвіта», Наукове товариство імені Т. Шевченка, політичні партії.
29. Україна в революції 1905-1907 років.
30. Україна в першій світовій війні. Трагедія українського народу в роки війни.
31. Заснування Української Центральної Ради, її склад і програма.
32. I і II Універсали Центральної Ради.
33. III Універсал Центральної Ради. Проголошення УНР.
34. Проголошення радянської УНР. Війна більшовиків проти Центральної Ради.
35. IV Універсал. Брестський мир і Україна.
36. Українська держава гетьмана П. Скоропадського. Зовнішня і внутрішня політика.
37. Директорія УНР, її склад, внутрішня та зовнішня політика.
38. Проголошення Західноукраїнської Народної Республіки. Акт Злуки українських земель.
39. Україна і утворення СРСР.
40. Політика «українізації», її суть та наслідки.
41. Соціально-економічні перетворення в Україні на основі НЕПу.
42. Сталінська політика індустріалізації.
43. Колективізація українського села. Голодомор 1932-1933 рр.
44. Масові репресії 30-х рр. в Україні, їх наслідки.
45. Становище західноукраїнських земель в 20-30-рр. XX століття: діяльність ОУН та інших політичних партій.
46. Радянсько-німецькі договори 1939 р. і західноукраїнські землі.
47. Німецький окупаційний режим і антинацистський опір в Україні.
48. Визволення України від німецьких загарбників. Закінчення другої світової війни. Вклад України в розгром гітлерівської Німеччини і її сателітів.
49. Україна в системі міжнародних відносин після другої світової війни. Возз'єднання українських земель.
50. Труднощі відбудовчого періоду в Україні. Голод 1946-1947 рр.

51. Соціально-економічні перетворення та національна політика в західних областях України в післявоєнні роки. Політична платформа і тактика боротьби ОУН-УПА в 1945-1953 рр.
52. Суспільно-політичне життя в Україні наприкінці 40-х - на поч. 50-х рр. Сталінські репресії.
53. Проблеми розвитку народного господарства України в середині 50-х - I пол. 60-х рр. XX ст.
54. Спроби лібералізації суспільно-політичного життя України у II пол. 50-х - I пол. 60-х рр. Шестидесятники.
55. Дисидентський рух в Україні.
56. Перебудовчі процеси в СРСР. Зростання суспільно-політичної активності населення України наприкінці 80-х - на поч. 90-х рр. Декларація про державний суверенітет України.
57. Акт проголошення незалежності України. Всеукраїнський референдум та вибори Президента України 1 грудня 1991 р.
58. Розпад СРСР та створення СНД. Україна в системі СНД.
59. Основні державотворчі події в Україні у 90х роках XX століття: формування гілок влади, збройних сил, інституту президентства, державної символіки, ухвалення Конституції.
60. Розвиток багатопартійної системи.
61. Основні риси економічного і соціального життя в Україні: приватизація, лібералізація цін, грошова реформа 1996 року, майнова диференціація суспільства.
62. Внутрішньополітична ситуація в Україні у 90х роках XX століття. Причини та наслідки «Помаранчевої революції», та «Революції гідності».
63. Україна в СНД. Російсько-українські стосунки на сучасному етапі. АТО.
64. Західний вектор зовнішньої політики незалежної України. Стосунки України з ЄС, НАТО. Здобутки та проблеми України на шляху інтеграції у європейський та світовий простір.
65. Сучасна політична ситуація в Україні.
66. Стан розвитку освіти, науки, художньої культури. Релігія та церква.

КРИТЕРІЇ

оцінювання знань абітурієнтів з дисципліни

«Історія України»

100 балів – абітурієнт називає одну-дві події, дати, історичні постаті чи історико-географічні об'єкти з усього переліку завдань.

105 балів - абітурієнт називає лише декілька подій, дат, історичних постатей з екзаменаційних питань.

110 балів - абітурієнт двома-трьома простими реченнями розкриває екзаменаційні питання про історичну подію чи постать.

120 балів - абітурієнт розкриває невелику частину матеріалу, зазначеного в екзаменаційному білеті.

130 балів - абітурієнт розкриває у загальному екзаменаційні питання, визначає окремі історичні поняття, називає основні дати.

140 балів - абітурієнт дає стисло характеристику історичним процесам, постатям, явищам, які необхідно розкрити в екзаменаційному білеті, уміє встановити послідовність подій.

150 балів - абітурієнт послідовно й логічно розкриває питання екзаменаційного білету, виявляє розуміння історичної термінології, характеризує події (причини, наслідки, значення).

160 балів - абітурієнт розкриває екзаменаційні питання, даючи правильне визначення історичних понять, аналізує описані історичні факти, визначає причинно-наслідкові зв'язки між ними, встановлює синхронність подій у межах історичного періоду.

170 балів - абітурієнт розкриває екзаменаційні питання, узагальнює окремі факти та формулює нескладні висновки, обґрунтовуючи їх конкретними фактами.

180 балів – абітурієнт, розкриваючи екзаменаційні питання, виявляє розуміння історичних процесів, робить аргументовані висновки. 190 балів - абітурієнт володіє глибокими знаннями з Історії України, може вільно та аргументовано висловлювати власні судження, розкриває екзаменаційні питання повністю.

200 балів - абітурієнт володіє глибокими знаннями з Історії України, може вільно та аргументовано висловлювати власні судження, аналізує та узагальнює історичні події, процеси і явища, розкриває екзаменаційні питання повністю.

Список рекомендованої літератури

1. Історія: Україна і світ: (інтегр. курс, рівень стандарту): підруч. для 11 кл./ М. М. Мудрий, О. Г. Аркуша. – Київ: Генеза, 2019.
2. Хлібовська Г. М. Історія України. Рівень стандарту: підручники для 11 класу закладів загальної середньої освіти./ Г. М. Хлібовська, О. В. Наумчук, М. Є. Крижановська, І. Б. Гирич, І. О. Бурнейко – Тернопіль: Астон, 2019. – 256с.
3. Мудрий М. М. Історія: Україна і світ (інтегрований курс, рівень стандарту): підручник для 11-го кл. М. Мудрий О. Аркушка. – К.: Генеза, 2019. – 304с.
4. Історія: Україна і світ: (інтегр. курс, рівень стандарту): підруч. для 10 кл./М.М. Мудрий, О.Г. Аркуша. – Київ: Генеза, 2019.
5. Панчук І. Історія України. Комплексна підготовка до зовнішнього незалежного оцінювання і державної підсумкової атестації. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2018.
6. Гісем О.В. Історія: Україна і світ: (інтегр. курс, рівень стандарту): підруч. для 10 кл. Харків : Ранок 2018.
7. 100 тем, Історія України/ Г. Г. Дедурін.- Х.: АССР. 2015.
8. Історія України: довідник для абітурієнтів та учнів загальноосвітніх навчальних закладів/ С. В. Кульчицький, Ю. А. Мацик, В. С. Власов.- Київ: Літера ЛТД, 2015.
9. Пометун О.І. Історія України: підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл.: рівень стандарту, академічний рівень / О.І. Пометун, Н.М. Гупан. - Харків: Сиція, 2013. — 336с: іл.
10. Історія України підручник для 11 кл.: рівень стандарту, академічний рівень/ О. І. Пометун. Н. М. Гупан – Харків: Сиція. 2013.
11. Лазарович М. В. Історія України: навчальний посібник/М. В. Лазарович. – 3-тє вид. – К.: Знання, 2013. – 685с.
12. Литвин В. Історія України: підручник. Інститут історії України. – К.: Наук дум. 2013. – 991с.
13. Історія України: Хрестоматія/Упоряд. В. М. Литвин.- К.: Наук. думка, 2013. – 1056с.
14. Історія України підручник для 10 кл.: рівень стандарту, академічний рівень/ О. І. Пометун. Н. М. Гупан – К.: Освіта. 2012.
15. Пометун О.І. Історія України: підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл.: рівень стандарту, акад. рів./ О. І. Пометун, Н. М. Гупан.-К.: Видавничий дім «Освіта», 2012. - 288с: іл.
16. Щупак І. Я. Всесвітня історія. Новітній період (1939 - 2011 рр.): підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закладів. - Запоріжжя: Прем'єр, 2011.
17. Щупак І. Я. Всесвітня історія. Новітній період (1939-2011рр.): підручник для 11 кл.- Запоріжжя: Прем'єр, 2011.
18. Лазарович М. В. коротка історія України: навчальний посібник/М. В. Лазарович, Н. А. Лазарович. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 304с.
19. Історія України/ Н. М. Левицька, В. О. Колосюк, С. Б. Буравченкова. Навчально-методичний посібник. – К.: НУХТ, 2011. – 308с.
20. Щупак І. Я. Морозова Л. В. Всесвітня історія: підручник для 10 кл.- Запоріжжя: Прем'єр, 2010.
21. Бойко О.Д. Історія України: Навч. посіб. 3-тє вид. вип., доп. - К.: Академвидав, 2007. - 688 с. (Альма-матер)

22. Ладиченко Т.В. Всесвітня історія: 11 кл.: Підручник. - К.: Видавництво А.С.К., 2007. - 368с: іл., карти.
23. Ладиченко Т.В. Всесвітня історія: 10 кл.: Підручник. - К.: Видавництво А.С.К., 2004. - 384с: іл., карти.
24. Субтельний Орест Україна: історія/ Пер з англ. Ю.І. Шевчука; Вст. Ст. С.В. Кульчицького. - 3-тє вид., перероб. І доп. — К.: Либідь, 1993. 720с: іл.
25. Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2 т. Т. 1. До середини XVII ст. - 4-те вид., стереотип. - К.: Либідь, 2012. - 672с
26. Гісем О.В. Історія України. Юкл.: Розробки уроків. Рівень стандарту. Академічний рівень/ О.В. Гісем, О.О. Мартинюк. - Х.: Вид-во Ранок, 2011. - 384с
27. Єрмоленко А.О. Усі уроки до курсу «Історія України». Нкл. Стандартний та академічний рівень/А.О.Єрмоленко, О.П. Мокрогуз - Х.: Вид група «Основа», 2011. — 320с: табл.
28. Гісем О.В. Всесвітня історія. Юкл.: Розробки уроків/ О.В. Гісем, О.О. Мартинюк - Х.: Вид-во Ранок, 2007. - 432с.
29. Шаламай Т.Р. Всесвітня історія. Пкл. Академічний рівень. Рівень стандарту: Розробки уроків/ Т.Р. Шаламай, Л.Г. Чабан. - Х.: Ранок, 2011. - 320с.
30. Земерова Т.Ю. Всесвітня історія у визначеннях, таблицях і схемах. 10- 11кл./Т.Ю.Земерова, І.М. Скирда. - Х.: Ранок, 2013. - 128с.
31. Марченко О.С.. Історія України у визначеннях, таблицях і схемах. 10 - 11кл./О.С.Марченко, І.М. Скирда. - Х.: Ранок, 2013. - 128с
32. Мокрогуз О.П. Інноваційні технології на уроках історії. - Х.: Основа, Тріада+, 2007. - 192с
33. Курилів В.І. Методика викладання історії: Навчальний посібник. - Х.: Торонто: «Ранок» 2008. - 256с.
34. Гісем О.В. Історія України. Всесвітня історія. 10 кл.: тестовий контроль знань/ О.В.Гісем, О.О.Мартинюк. - К.: Літера ЛТД, 2013. - 112с
35. Гісем О.В. Історія України. Всесвітня історія. 11кл.: тестовий контроль знань/ О. В Гісем, О.О.Мартинюк. - К.: Літера ЛТД, 2011. - 112с, карти.
36. Мокрогуз О.П. Всесвітня історія. 10 кл. Стандартний та академічний рівні/О.П.Мокрогуз, О.Є.Розумієнко. -Х.: «Основа»,2012. - 120с
37. Мокрогуз О.П. Всесвітня історія. 11 кл. Стандартний та академічний рівні/О.П.Мокрогуз, О.Є.Розумієнко. - Х.: «Основа»,2012. - 80с.
38. Мироненко А.І. Історія України Юкл. Рівень стандарту/ А.І.Мироненко, О.П.Мокрогуз. -Х.: «Основа», 2013. - 136с.
39. Мироненко О.П. Історія України Пкл. Стандартний та академічний рівні. - Х.: «Основа», 2012. - 96с.